

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

Кафедра теорії та методики дошкільної та початкової освіти

**ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ОСВІТНЬОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ЗІ ЗБАГАЧЕННЯ СЛОВНИКА ЗДОБУВАЧІВ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ НАРОДОЗНАВЧОЮ ЛЕКСИКОЮ**

Кваліфікаційна робота
на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

Виконала: здобувачка 2 курсу

Спеціальності 012 Дошкільна освіта
Освітньо-професійної (наукової)
програми «Дошкільна освіта»

Пасенко Ольга Олександрівна

Керівник к.п.н. Швець Т.А.

Рецензент вихователь-методист
Херсонської початкової школи №7
Херсонської міської ради

Ібайдуллаєва І.М.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЛЕКСИЧНОЇ РОБОТИ У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	7
1.1. Педагогічні особливості словникової роботи зі здобувачами дошкільної освіти.....	7
1.2. Збагачення словника здобувачів дошкільної освіти за допомогою українських народних свят.....	10
1.3. Готовності здобувачів вищої освіти до професійної діяльності у закладі дошкільної освіти в сучасній педагогіці.....	13
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗІ ЗБАГАЧЕННЯ СЛОВНИКА ЗДОБУВАЧІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ НАРОДОЗНАВЧОЮ ЛЕКСИКОЮ	21
2.1. Стан готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою.....	21
2.2. Характеристика рівнів готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою.....	27
2.3. Педагогічні умови готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагаченням словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою.....	33
ВИСНОВКИ	37
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	41
ДОДАТКИ	46

Додаток А. Анкета для вихователів щодо їхньої обізнаності з методикою збагачення словникового запасу дітей народознавчою лексикою.....	46
Додаток Б. Анкета для здобувачів вищої освіти зі спеціальності 012 Дошкільна освіта.....	47
Додаток В. Характеристика критеріїв і показників чинників готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою.....	48
Додаток Г. Характеристика завдань для виділення початкового рівня готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою.....	49
Додаток Д. Характеристика рівнів сформованості готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою.....	59
Додаток Е. Народознавчий тлумачний довідник.....	62
Додаток Ж. Кодекс академічної доброчесності здобувача вищої освіти Херсонського державного університету.....	69

ВСТУП

Актуальність дослідження зумовлена сучасними потребами національно-культурного розвитку України в контексті соціально-економічних змін, що відбуваються в сьогоденній історії нашої держави. Модернізація освітньої галузі, як це окреслено в Національній доктрині розвитку освіти України, спрямовується на відтворення української системи освіти, широке застосування народної педагогіки та культури, здобутків педагогічної науки.

Відтак, опанування українознавчих, а також народознавчих дисциплін стає головною формою світоглядних ідей майбутніх фахівців у галузі освіти.

Опанування рідною мовою – це найголовніший засіб національного виховання, що забезпечує існування молоді в українському суспільстві та сприяє формуванню комплексу національно схарактеризованих уявлень, пізнанню національного характеру, визначенню мовного типу особистості людини.

За останні роки науковці досліджували питання підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до професійної діяльності. Окремі дослідження присвячені висвітленню питанням мовленнєво-народознавчої підготовки здобувачів вищої освіти: до навчання рідної мови в закладах дошкільної освіти (Котик Т.М.), до роботи з розвитку мовлення здобувачів дошкільної освіти (Макарова В.М.); народознавчої освітньої роботи з математичного розвитку (Плетеницька Л.С.); моделювання освітнього процесу з народознавства (Макаренко О.П.). У аспекті дошкільної освіти виділено такі наукові дослідження: підготовка здобувачів освіти до естетичного виховання здобувачів дошкільної освіти засобами українського декоративного мистецтва (Поліщук О.В.); навчання техніки читання дошкільників (Ковальова Н.О.); освітнього менеджменту (Закорченна Г.М.) та самоменеджменту (Мусієнко-Репська В.І.) в дошкільній ланці освіти; підготовка майбутнього організатора дошкільного виховання (Поздняк Л.В) тощо.

Відтак, актуальність та соціальна важливість проблеми і недостатньо ґрунтовне вивчення мовленнєво-народознавчого аспекту підготовки майбутніх вихователів дошкільної освіти зумовило вибір теми магістерського дослідження: **«Готовність майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою».**

Зв'язок роботи з науковими планами, програмами та темами. Магістерське дослідження виконано відповідно до з наукової теми кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету.

Мета дослідження - теоретичне обґрунтування педагогічних умов і особливостей готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати педагогічні особливості словникової роботи зі здобувачами дошкільної освіти.
2. Вивчити стан готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою.
3. Охарактеризувати рівні готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою.
4. Визначити педагогічні умови ефективної підготовки майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою.

Об'єкт дослідження – мовленнєва підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Предмет дослідження – процес підготовки майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою.

Методи дослідження – теоретичні: аналіз та узагальнення наукових джерел щодо освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою; **емпіричні:** анкетування, бесіди, аналіз освітньої документації; **статистичні:** кількісний і якісний аналіз отриманих даних дослідження.

Наукове значення дослідження: охарактеризовано рівні сформованості готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою; схарактеризовано педагогічні умови ефективного формування готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою.

Практична значущість дослідження: запропоновано тематичний та тлумачні довідники з народознавчої лексики. Матеріали можуть використовуватись під час професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти та у освітній діяльності закладів дошкільної освіти.

Апробація матеріалів дослідження. Матеріали магістерського дослідження доповідались на *I міжнародній науково-практичній конференції «MODERN RESEARCH IN SCIENCE AND EDUCATION» 14-16.09.2023 року (Чикаго, США).*

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох основних розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЛЕКСИЧНОЇ РОБОТИ У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

1.1. Педагогічні особливості словникової роботи зі здобувачами дошкільної освіти

Словникова робота у закладі дошкільної освіти як педагогічна проблема вивчалась з різних позицій: теоретичні основи словникової роботи (Богуш А.М., Русова С.Ф., Тихеєва Є.І., Ушакова О.С.); становлення та розвиток словникової активності дітей раннього віку (Гербова В.В., Ляміна Г.М.); особливості словникової роботи у групах раннього віку (Іваненко А.П., та ін.); змістовий аспект словникової роботи з дошкільниками (Богуш А.М.); збагачення словника за допомогою природи (Коник В.І.).

Теоретичними основами реалізації словникової роботи у закладі дошкільної освіти є базові педагогічні принципи: єдність факту навколишньої дійсності і слова, що характеризує факти навколишнього; взаємозв'язок слова і уявлення; активна пізнавальна діяльність дошкільників під час засвоєння дефініцій, пояснення понять; поєднання всіх завдань словникової роботи на занятті у закладі дошкільної освіти; єдність освітніх завдань словникової роботи; принцип національної спрямованості.

Питання словникової роботи в сучасній педагогічній науці вивчались такими вченими: Богуш А.М., Луцан Н.І., Коник В.І., Іваненко А., Луценко І.О., Непомняща І.М., Кирста Н.Р., Савельєва Н.П. та ін.

Предметом наукової праці А.М.Богуш [5] і І.М.Непомнящої є побутова лексика, збагачення словника дошкільників за допомогою екскурсій-оглядів побутових об'єктів (холодильник, телефон і т. ін.). За переконанням А.М.Богуш, систематичне проведення таких освітніх заходів «збуджує інтерес до довкілля, викликає емоційні переживання, сприяє розвитку зв'язного мовлення, збагачує словник, прищеплює дітям певні навички користування побутовими предметами» [5,с. 137].

Формування понять та збагачення словника здобувачів дошкільної освіти в процесі трудового виховання вивчала Н.П.Савельєва. Науковиця запропонувала тематичний словник лексем кількох категорій: слова дії; слова-предмети та слова якості. За її переконанням, введення нових понять здійснюється в умовах активної трудової діяльності дошкільників. Під час такої роботи, за

дослідженням Н.П.Савельєвої, можна протягом року запропонувати в активний дитячий словник до 200 нових слів [36,с. 77].

В.І.Коник вивчала питання активізації словника здобувачів дошкільної освіти засобами природи. Автор зауважує, що природа - це справжнє «чуттєве джерело» для опанування нових понять та подальшого використання їх в активному словнику дошкільників.

Вплив українських народних ігор на розширення лексичного складу мови здобувачів дошкільної освіти досліджувала Н.І.Луцан. У дослідженні виділено методичні прийоми та засоби збагачення словника дошкільників за допомогою народних ігор, а також розвитку мовлення дошкільників за допомогою застосування текстів народних ігор. Авторка досліджує українські народні ігри як шлях формування національної свідомості здобувача дошкільної освіти та як спосіб залучення дошкільників до культурних здобутків рідного народу. В дослідженні зазначається, що розвиток дитячого мовлення залежить від конкретних педагогічних умов, «серед яких найбільш важливими є: цілеспрямоване планування українських народних ігор упродовж року відповідно до мовних завдань; об'єднання ігор за тематичними принципами збагачення словника; створення емоційно насичених комунікативних ситуацій, що передують грі; комплекс розв'язання лексичної роботи та розвиток зв'язного мовлення в ході гри; використання засвоєних мовних знань і навичок у мовному спілкуванні» [24,с.45]. Крім того, авторкою акцентовано, що «темпи розширення лексики дітей дошкільного віку з українських народних ігор та їх кількісна характеристика залежать від рівня розуміння дітьми смислу слів, частоті ігор, характеру виконуваної ролі, використання засвоєної народознавчої лексики в інших видах діяльності» [24, с. 51].

Методичні засоби, як шляхи організації свідомого опанування дошкільниками української лексики, було досліджено у праці І.О.Луценко [25], в якому авторка вивчала опанування української лексики старшими дошкільниками. І.О.Луценко констатує, що «застосування транспозиційних

можливостей у засвоєнні кожної групи української лексики та запобігання інтерференції відбувається шляхом розробки і впровадження диференційованих методик засвоєння груп української лексики, активного включення дітей у процес диференційованого транспозиційного перенесення, який ґрунтується на знаннях і уявленнях дітей про типи співвіднесеності української і російської лексики» [25,с.7].

Застосування літературної спадщини Марійки Підгорянки в лексичній освітній діяльності зі старшими дошкільниками було предметом праці Н.Р.Кирсти. За переконанням дослідниці, поезія Марійки Підгорянки є дієвим засобом розширення словника здобувачів дошкільної освіти емоційно-забарвленою лексикою, образними висловлюваннями, розвитку мовлення.

У науковій роботі зазначено, що в «фундаменті збагачення словника дітей засобами поетичних творів лежить безпосередній чуттєвий досвід дитини; ефективність засвоєння поетичної мови творів залежить від рівня розуміння дітьми лексичного значення слів і образних виразів, що становлять їх канву; темпи засвоєння лексики і образних виразів обумовлюються рівнем розвитку поетичного слуху, індивідуальних особливостей дітей; міцність засвоєння лексичного матеріалу залежить від рівня активності дітей» [18, с. 13-14].

Отже, питання розширення, уточнення та активізації словника здобувачів дошкільної освіти досліджували значна кількість українських науковців. Натомість зазначимо, що в усіх наукових роботах дослідники визначають одні й ті ж самі причини збіднілого словникового багатства дошкільників, відсутності в активному словнику фразеологізмів, образної лексики, малих фольклорних форм (заклички, лічилки, приказки тощо). Пріоритетною причиною цього недоліку словникової активності дітей дошкільного віку є недостатня підготовка педагогів до особливостей лексичної роботи в закладі дошкільної освіти.

1.2. Збагачення словника здобувачів дошкільної освіти за допомогою українських народних свят

Видатні науковці (Гнатюк В., Квітка К., Драгоманов М., Потебня О., Чубинський П.) характеризували народознавство як основу духовної культури нашого народу, історію, мораль, досвід, та світобачення народу. Вчені галузі констатували, що «народознавство вбирає в себе фундаментальні знання про конкретний народ, його обряди і звичаї, особливості побуту і трудової діяльності, національний характер, світогляд, мову, символіку тощо» [9, с.45].

Вагоме місце в народознавстві займає фольклор.

Фольклор – «це народна творчість, в якій “художнє відображення дійсності відбувається у словесно-музично-хореографічних формах колективної народної творчості, що виражають світогляд людей і нерозривно пов’язані з їхнім життям і побутом» [9, с.105].

С.В.Мишанич характеризує фольклор «як мистецтво пам’яті». В.Шаян зауважує, що «його своєрідним показником стану розвитку нації на етапі її становлення, вияву, зв’язків, свідомості і духовності» [42, с.140].

Визначаючи роль фольклору в народній педагогіці, М.Стельмахович констатував, що «фольклор – це не тільки засіб розвитку мовлення, а й активний поширювач знань з історії народу».

Специфічними рисами фольклору є варіантність, традиційність та імпровізаційність. За характеристикою жанру, вітчизняний фольклор варіативний: умовно ділиться на поетичний та прозовий. В поетичну групу відносять примовки, пісні, приказки, прикмети, загадки, прислів’я, каламбури, вітання, афоризми, думи тощо.

Щодо мовленнєвого розвитку здобувачів дошкільної освіти, то за допомогою фольклору зацікавлюють дітей до використання варіативної та емоційно насиченої народної лексики, сповненої епітетами, фразеологізмами, порівняннями, метафорами і словотвором.

Опанування рідного слова починається у ранньому дитинстві, а удосконалення, засвоєння національної культури мовлення триває протягом життя. Саме тому народна педагогіка «виробила свій погляд на мову як на динамічну систему, яка не виникає у новонародженої дитини відразу, а формується поступово» [28,с. 45].

Перші слова маленької дитини лунають в кінці 1 – на початку 1 року життя. Дитина уважно споглядає мовлення дорослих, тому що воно є прикладом для наслідування.

Третій рік життя – вік опанування дорослої мови, поступово дошкільник оперує правильною лексикою української мови, вступає у сферу побутового спілкування. У мовленні здобувача дошкільної освіти проявляються перш багатослівні речення: «Наталка хоче спати», «Катя їсть кашу», «Олег їде на машині». Період сенситивного опанування рідної мови народна педагогіка пропонує дошкільнику найкращі приклади народної мудрості, а саме малі жанри фольклору: забавлянки, колисанки, примовки, потішки, заклички, лічилки, приспівки.

У скарбниці народної педагогіки присутні «віршовані тексти, які супроводжують навчання дітей ходити, їсти, вмиватись, одягатись, роздягатись, танцювати, варити їсти тощо. Слово супроводжує дії, створює у дитини позитивний емоційний настрій, стимулює малюка до активної діяльності, навчає дітей невимушено, водночас словник дитини збагачується образними виразами рідної мови» [10, с. 83].

Четвертий рік життя – період засвоєння художнього стилю української мови. Це реалізується за допомогою творів фольклору та кращих прикладів творчості вітчизняних письменників.

Здобувач дошкільної освіти вивчає напам'ять пісні, забавлянки, вірші, які сприяють формуванню національного світогляду та національної свідомості.

Репліки дитячого фольклору – «це і виховання духовності дитини. Усунення народного поетичного слова з життя дитини негативно

відбивається на формуванні майбутньої особистості: попередні спостереження свідчать на користь того, що діти, виховані на фольклорі, як правило, чутливіші до художньо-образного слова... розвиток дитини поза фольклором тільки у межах побутового спілкування... гальмує розвиток духовного начала, містить небезпеку закріплення підсвідомої орієнтації вже змалку переважно на задоволення утилітарних потреб» [30, с.22].

Саме тому «мова народу, в якій відбивається його духовне життя, є для дитини найкращим зразком рідної природи, батьківщини, це шлях до пізнання своїх національних коренів та пізнання самого себе» [27].

Важливе значення у старших дошкільників має участь здобувачів освіти у народних святах і обрядах, що має на меті ознайомлення дітей із надбаннями української культури, збагаченню словника дошкільників фольклорною лексикою, багатством рідної мови; розвитку образності та емоційності мовлення; формуванню чуття мови, Мовлення дітей завдяки комунікації народною лексикою характеризується окрасою українського колориту.

Вагоме місце у збагаченні словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою притаманне українським народним святам.

Українські свята відображають весь віковий досвід нашого народу, спостереження та погляди, є показником розвиненості народу і культури. Народні свята зберігають вікові здобутки фольклору, сприяють удосконаленню і розвитку української мови, передають за допомогою мови досвід своїх предків.

Фольклорний здобуток обрядових пісень, що сформований народом, «є відображенням ним дійсності художніми засобами. Це втілення народної мудрості, народного світогляду, народних ідеалів; це історія, філософія, мораль і правові знання народу, що втілені в рідній мові, звичаях і обрядах» [16,с.56].

Обрядові жанри виокремлюються «реалістичністю, багатством переживань, почуттів, високою художністю. Вони виявляють творче і художнє мислення народу, виконують не лише ритуальну мету, а й поєднують обрядову функцію з естетичною і розважальною. Їх тематика охоплює різні сторони життя людини: працю, побут, дозвілля, пристрасті, вірування, ставлення до оточуючого. Специфічною є обрядова пісенна лексика, що супроводжує свята» [3,с.12].

Всі жанри обрядової пісенності характеризуються емоційною лексикою: *зозуленько, калиночка, барвіночок, зіроньки, місячик*. Серед здрібніло-пестливих слів зустрічаються іменники, словотвір яких активний і варіативний у порівнянні з іншими частинами рідної мови. Здрібніло-пестливі форми – це характерна ознака народнопісенних звертань: *, серденько, братійочку, матінко, дівчинонько*.

Народна мудрість сформувала багатство народної лексики, яке має мовні, виховні та пізнавальні можливості. Познайти дошкільників з цим мовним багатством народу – одне з пріоритетних завдань закладу дошкільної освіти, який має використовувати це багатство як спосіб вирішення в системі пізнавальних, освітніх і мовленнєвих завдань зі здобувачами дошкільної освіти під час організації та проведення українських свят.

1.3. Готовності здобувачів вищої освіти до професійної діяльності у закладі дошкільної освіти в сучасній педагогіці

Готовність педагога до професійної діяльності досліджувалась значною кількістю науковців (Абдулліна О.О., Богданова І.М., Гоноболін Ф.Н., Зязюн І.А., Кічук Н.В., Кузьміна Н.В., Нагорна Г.О., Хмелюк Р.І., Цокур О.С., Щербаков О.І. тощо).

Готовність до трудової професійної діяльності досліджується як вміння виконувати конкретні операції і креативно підходити до їх вирішення; знання

техніки та технологій процесу виробництва,; як специфічний психічний стан людини, наявність моделі структури необхідної дії та спрямованості свідомості особистості на її вирішення, як системне та цільне вираження людини, що займає погляди, ідеї, переконання, мотивацію, К.М.Дурай-Новакова окреслює «професійну готовність, як закономірний результат професійної спрямованості і професійного становлення фахівців» [6]. За словами дослідниці, «професійна готовність студента має генералізований характер, значущі якості особистості і всі аспекти діяльності майбутнього педагога, а структура готовності до педагогічної діяльності складається з таких компонентів: мотиваційного, пізнавально-оцінювального, емоційно-вольового, операційно-ділового та мобілізаційно налаштованого» [40].

Низка вчених (Дьяченко М.І., Кандилович Л.А. та ін.) визначили структуру готовності як динамічну систему, що складається із сукупності індивідуальних мотивацій і емоційно-вольових сторін. Автори визначають готовність як стан організму, оцінюють її як короткотривалу дію і готовність як стійку характеристику особистості (Дурай-Новакова К.М.), яка виявляється і в її професійній діяльності, “довготривала готовність діє постійно, її непотрібно кожного разу формувати у зв’язку з новими професійними завданнями” [41.с.63].

За переконанням багатьох науковців (Абдулліна О.О., Богданова І.М., Спірін Л.Ф., та ін.), готовність до професійної діяльності є набутою, вона формується під час навчання у закладі вищої освіти та вдосконалюється під час професійної діяльності.

Готовність до педагогічної діяльності характеризує І.О.Зимняя. За її переконанням, «готовність передбачає від рефлексійовану спрямованість на професію типу Людина – Людина, світоглядну зрілість людини, широку і системну професійно-предметну компетентність, а також комунікативну, дидактичну потребу і потребу в аффіліалії» [18,с. 6].

У психології виділяють два напрямки психологічної готовності педагога: особистісний та функціональний. Функціональний, за дослідженнями В.Моляко і Ю.Мащбіцем, «передбачає дослідження готовності до діяльності як певного стану психологічної функції, за якою досягається високий рівень у певній діяльності. Психологічна готовність – це інтегральне утворення особистості, що обіймає низку компонентів і сукупність знань, умінь, навичок і особистісних якостей, адекватних вимогам, змісту та умовам діяльності» [33,с.5].

Окрім дефініції «готовність», в професійній педагогічній літературі зустрічаються терміни «підготовка», «професійна придатність», «професійне покликання».

Під професійною підготовкою окреслюється процес та результат діяльності людини, спрямованої на опануванням конкретним запасом знань, умінь і навичок, а також особистісних якостей, потрібних для ефективного здійснення професійної діяльності, тобто «професійної компетентності фахівця» [30,с. 5].

Педагогічна придатність є «сукупністю психологічних і психофізичних особливостей людини, необхідних і достатніх для досягнення нею загально визнаної ефективності праці, що закладена в певній професії. При цьому професійна придатність забезпечує високу професійну ефективність фахівця за умов наявності в нього спеціальних знань, умінь і навичок, одержаних у процесі професійного навчання» [10,с. 45].

Формування професійної придатності особистості залежить від методів, прийомів та форм навчання, а також умов професійної діяльності, специфічних якостей людини.

Педагогічне покликання, за переконанням Л.М.Ахмедзянової, «це складне багатовимірне явище, що виявляється у процесі педагогічної діяльності як умова та результат досягнень особистості. Оскільки педагогічне покликання є проявом ставлення особистості до педагогічної діяльності, то воно, як і будь-яке інше ставлення, розвивається і формується. При цьому

його розвиток розуміється як вищий тип руху психічної структури індивіда. Педагогічне покликання є цілісною системою, психологічною структурою особистості педагога, яка об'єднує індивідуально-психологічні якості і властивості, емоційно-вольову, інтелектуально-пізнавальну, морально-етичну, мотиваційну та ціннісно-орієнтаційну сфери його діяльності» [10, с.7].

Ряд означень педагогічної готовності зарактеризується врахуванням ролі як об'єктивних, так і суб'єктивних чинників (Кічук Н.В., Федій О.А.).

Під час підготовки здобувачів вищої освіти до професійної діяльності, на думку Сущик Н.С., необхідно «врахувати професійну придатність та педагогічне покликання до обраної професії, а також переконання, погляди особистості, ставлення до діяльності, почуття, мотиви, знання, навички і вміння їх практичного втілення» [27]. Все викликає потребу у ґрунтовному дослідженні структури готовності здобувачів вищої освіти до педагогічної діяльності. Констатуємо, що й сьогодні серед науковців не має єдиної характеристики структурних компонентів готовності.

Деякі науковці компонентами готовності окреслюють мотиви, ставлення особистості до діяльності, знання, сукупність професійних особистісних якостей вміння, навички, (Горбач Н.Л., Кічук Н.В., та ін.); інші – виділяють такі її складові, як змістовий, організаторський, процесуальний, мотиваційний, конструктивний, оцінний (Кузьміна Н.В., Щербаков О.І. та ін.); емоційно-вольовий мотиваційний, когнітивний, (Моляко В., Тихомиров О.), змістовий, мотиваційний, а також процесуальний елементи цілісної системи знаходяться у непорушній єдності (Пастир І.В.). Але у цій структурі професійної готовності, за переконанням О.О.Білої, «не акцентується на результативному компоненті діяльності, що є суттєвою характеристикою змістової сторони означеного феномену» [19,с. 7].

За дослідженням Г.В.Троцько, «готовність до педагогічної діяльності – це цілісне, складне, особистісне утворення, що забезпечує високий рівень педагогічної діяльності і охоплює професійно-педагогічні погляди і

переконання, професійну спрямованість психічних процесів, професійні знання, вміння долати труднощі, оцінювати свої досягнення, професійно самовдосконалюватись» [16,с.45]. Головними компонентами педагогічної готовності дослідниця виділяє: «мотиваційний (позитивне ставлення до педагогічної професії), морально-орієнтаційний (володіння професійно-педагогічними і загальнолюдськими цінностями); змістово-операційний (професійні знання і вміння); емоційно-вольовий (працьовитість, наполегливість); оцінний (самооцінка своєї професійної діяльності); психофізіологічний (властивості і здібності, що необхідні для педагогічної діяльності) тощо» [18,с.76].

Педагогічна готовність аналізується в сучасній літературі з варіативних позицій: зазначено зміст і структуру основних умінь (Педченко А.Ф.), систему умінь (Войченко А.Г.), психолого-фізіологічну готовність (Узнадзе Д.М.), систематизовано педагогічні вміння та навички (Щербаков О.І.).

У аспекті нашого дослідження особливий інтерес мають дослідження Т.М.Котик «Методика професійної підготовки здобувачів вищої освіти до навчання дошкільників рідної мови» та роботи В.М.Макарової «Формування готовності майбутніх вихователів до роботи з розвитку мовлення дітей дошкільного віку».

Предметом праці Т.М.Котик є організаційно-навчальний комплекс, спрямований на опанування професійно-мовленнєвими вміннями здобувачів вищої освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта» до освітньої діяльності дітей української мови. Авторка охарактеризувала умови результативного формування мовленнєвої готовності майбутніх вихователів до навчання дітей рідної мови. Серед них: «об'єднання дисциплін лінгвістичного і лінгводидактичного циклів на основі міждисциплінарних зв'язків; професійна орієнтація навчального матеріалу дисциплін лінгвістичного циклу на роботу з дошкільниками; посилення комунікативної спрямованості курсів лінгвістичних і лінгводидактичних дисциплін, що позитивно відбивається на мовленнєвих вміннях; введення спецпрактикуму з методики

навчання дітей української мови та дослідно-експериментальної роботи в педагогічну практику, що дозволило здійснити практичну спрямованість навчання; своєчасна перепідготовка вихователів дошкільних закладів, які не отримали відповідної професійно-педагогічної підготовки у вузі» [9,с.123].

Т.М.Котик виокремила 4 групи компетенцій, які окреслюють готовність майбутніх вихователів до навчання дошкільників рідної мови. Поміж них: «лінгвістичні – знання одиниць мови та правил їх поєднань; знання про мову як систему; здатність здійснювати зіставно-порівняльний аналіз двох мов на будь-якому рівні; комунікативна – здатність спілкування українською мовою у різноманітних ситуаціях навчально-мовленнєвої діяльності з урахуванням соціальних норм поведінки; народознавча – наявність суми знань про історичне минуле і сучасність України, побут, культуру, звичаї українського народу; лінгводидактична – спроможність застосовувати основні положення методики на практиці» [9,с.78].

Авторкою виділено конкретні тенденції результативної підготовки майбутніх вихователів закладу дошкільної освіти, а саме: «якість оволодіння професійно-мовленнєвою діяльністю безпосередньо залежить від якості володіння мовою, а підвищення ступеня володіння мовою позитивно відбивається на всіх компетенціях професійної готовності до навчання дітей української мови. Залучення всіх дисциплін лінгвістичного циклу до підготовки фахівців сприяє формуванню здатності до зіставно-типологічного аналізу двох слов'янських мов для навчання дітей української мови з опорою на рідну. Крім того, поєднання методів створення і розв'язання комунікативної педагогічної ситуації та емоційного впливу дозволяє усунути мовний психологічний бар'єр з процесу навчання» [9,с.56]. Авторка зазначає, що активна мовленнєва професійна діяльність у закладах освіти значно пришвидшує термін формування готовності до професійної діяльності.

Розуміючи унікальне значення рідної мови та мовлення у розвитку здобувачів дошкільної освіти, виникає необхідність у поглибленій ґрунтовній

підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до зазначеного напрямку їхньої діяльності.

Предметом дослідження В.М.Макарової є процес формування готовності здобувачів вищої освіти до роботи з розвитку мовлення з дітьми дошкільного віку.

На первинному етапі авторка окреслила труднощі в організації мовленнєвої поведінки дошкільників, яке реалізовується в педагогічній практиці. Визначено 2 групи труднощів. «До 1 відносять такі, як індивідуальні особливості дітей, незадовільні умови роботи та інші об'єктивні обставини. У другу групу ввійшли: недостатність знань, несформованість комунікативних умінь, власні якості характеру педагога» [40].

Ученою розроблена програма з методики розвитку мовлення дошкільників в закладі дошкільної освіти, яка виконується поетапно на основі розробленої моделі підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Проведене дослідження, за переконанням В.М.Макарової, підтвердило здатність формування у майбутніх педагогів готовності до роботи з розвитку мовлення дошкільників як системної якості педагога.

І.О.Луценко вивчала підготовку майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до управління комунікативно-мовленнєвою діяльністю дошкільників, під яким авторка окреслює «не тільки організацію мовленнєвого спілкування між дітьми, а й управління вихователем своїми мовленнєвими контактами з дітьми, що передбачає спрямованість індивідуального стилю педагогічного спілкування, педагогічного мовлення, вміння бути мовленнєвим партнером дитині дошкільного віку» [25,с. 7].

Дослідницею розроблено комплекс мовленнєвих вправ та педагогічних понять, які сприяють формуванню у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти індивідуального стилю професійного спілкування.

Предметом дослідження Л.С.Плетеницької є процес формування професійної готовності здобувачів вищої освіти до народознавчої роботи з

елементів математики в закладі дошкільної освіти. Авторка констатує, «що формування професійної готовності майбутніх вихователів значно підвищується за умови системності навчально-виховних впливів у процесі поетапного навчання: впровадження в навчальний процес педвузів елективного народознавчого курсу з народної математики, розробки і апробації системи підготовки студентів у ході педагогічної практики, вдосконалення процесу викладання психолого-педагогічних і спеціальних дисциплін на засадах встановлення міжпредметних зв'язків» [29,с.5].

Швидкість формування готовності до народознавчої роботи залежать від активності здобувачів вищої освіти під час вивчення курсу з народної математики. «Доцільна мотивація викладачем необхідності вивчення народознавчого матеріалу у вузі підвищує якість його засвоєння студентами, так і темпи формування професійної готовності до цієї роботи з дітьми» [40].

Отже, аналіз наукових досліджень з формування здобувачів вищої освіти до педагогічної діяльності констатує актуальність виділеної проблеми та предметно-галузеву розгалуженість питання. В той же час обмеженість наукових праць з професійної готовності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до роботи зі здобувачами дошкільної освіти і зокрема різноманітних шляхів мовленнєвої готовності.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗІ ЗБАГАЧЕННЯ СЛОВНИКА ЗДОБУВАЧІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ НАРОДОЗНАВЧОЮ ЛЕКСИКОЮ

2.1. Стан готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою

Констувальний етап дослідження складався з двох етапів – пошуково-розвідувального та констатуючого.

Завданнями пошуково-розвідувального етапу визначені:

- визначити обізнаність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти з народознавчим аспектом лексичної роботи з дошкільниками;
- проаналізувати плани освітньої роботи вихователів закладів дошкільної освіти;
- виокремити труднощі у педагогічній роботі зі збагачення дитячого словника народознавчою термінологією;
- схарактеризувати відношення здобувачів вищої освіти до власної готовності щодо збагачення словникового запасу дітей народознавчою лексикою.

З метою вивчення рівня обізнаності вихователів закладів дошкільної освіти з народознавчим аспектом освітньої діяльності з дошкільниками здійснено анкетування педагогів (див. додаток А).

Проаналізуємо отриманні відповіді.

На питання «За якою програмою Ви працюєте з розвитку мовлення дітей?» відповіді опитуваних поділились таким чином: за програмою «Дитина» - 70 %; за програмою «Я у Світі» - 13 %; за програмою «Українське дошкілля» - 17 % педагогів.

Відповіді на питання: «Що таке народознавство?» були позитивними у всіх опитуваних. Вони зазначали, що це знання з історії національної культури, традиції, символи, обереги і звичаї народу, українські народні свята.

Неочікуваними були відповіді педагогів щодо питання «За якою програмою Ви працюєте з ознайомлення дошкільників з народознавством?». 25 % вихователів зазначили, що працюють за програмою «Дитина»; 15 % - за парціальною програмою «Українське народознавство в дошкільному закладі»; 60 % педагогів акцентували на відсутності програми.

Відповіді на питання «Якими посібниками з народознавства Ви користуєтесь?» розподілились так: 35 % педагогів назвали посібник А.М.Богущ та Н.В.Лисенко «Українське народознавство в дошкільному закладі»; 50 % опитуваних знають зазначений посібник, але відсутній в закладах дошкільної освіти; 15 % зазначили: «Журнальними статтями, літературою для початкової школи».

70 % педагогів під народознавчою лексикою визначають назву традиційного українського посуду, одягу, свят тощо; 15 % вихователів дали відповідь: «Все, що пов'язане з народознавством та традиціями»; 15 % висловили вагання не визначеністю у освітніх програмах для закладів дошкільної освіти.

Негативними були відповіді вихователів на питання: «На яких заняттях Ви збагачуєте словник дошкільників народознавчою лексикою?». Тільки 25 % педагогів назвали заняття з освітнього розділу «Ознайомлення дітей з довкіллям» народознавчої тематики, які організуються кілька разів на квартал. Всі останні зазначили, що спеціальних занять не організують, тільки подеколи на заняттях з розвитку мовлення або ознайомлення з довкіллям.

На питання «Які традиційні свята Ви святкуєте з дошкільниками?»: 97 % педагогів зазначили «Різдвяні свята»; 34 % опитуваних – «Великдень»; та

100 % зазначили : «Новий рік», «Вступ до школи», але зазначені свята не є категорією національних свят.

Також було запропоновано схарактеризувати труднощі, що заважають розширювати словник здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою.

Аналіз відповідей педагогів закладів дошкільної освіти дозволив виділити такі труднощі:

- відсутність парціальних програм з ознайомлення дошкільників з українським народознавством – 85 %;

- відсутність потрібних освітніх розділів з народознавства у чинних навчальних програмах для закладів дошкільної освіти – 90 %;

- відсутність у закладах дошкільної освіти методичних рекомендацій та посібників з народознавства – 75 %;

- у навчальних програмах не виділено спеціального виду занять з народознавства і не заплановано для них часу в режимі дня – 66 %;

- обмежені знання з методики ознайомлення здобувачів дошкільної освіти з народознавством 75 %;

Як бачимо, більша частина педагогів виокремлюють труднощі у організації народознавчої лексичної роботи з дошкільниками у недостатній кількості та якості потрібних знань (75 %) та недостатній професійній підготовці (45 %).

Наступним завданням експериментальної діяльності був аналіз планів педагогів з освітньої діяльності у групах закладу дошкільної освіти з метою визначення планування завдань зі збагачення словника дошкільників народознавчою лексикою.

Кількісні результати щодо планування народознавчих завдань словникової роботи у планах освітньої діяльності подано в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

**Кількісні результати щодо планування народознавчих завдань
словникової роботи у планах освітньої діяльності**

Вікова група у ЗДО	Народознавча лексика					
	Заняття					
	Розвиток мовлення	Ознайом лення з довкіллям	Образотворче мистецтво	Природа	Художня література	Розваги, свята
Середня	-	від 4 до 10 занять	-	-	2	-
Старша	-	від 10 до 15 занять	3	2	2	-

Як показує таблиця, педагоги закладів дошкільної освіти, не планують освітню діяльність зі збагачення словника дошкільників народознавчою лексикою у достатній мірі. З проаналізованих освітніх планів вихователів на жодному занятті з розвитку мовлення не виявлено завдань із розширення словника здобувачів дошкільної освіти лексикою народознавчої тематики.

Отже, отримані результати опитування засвідчують відсутність достатнього рівня систематичної, комплексної освітньої роботи із збагачення словника дошкільників народознавчою лексикою під час освітньої діяльності із збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою в умовах закладу дошкільної освіти. Напевно, це обґрунтовується труднощами в освітній діяльності педагогів, які виділенні під час анкетування.

Дослідження також передбачало анкетування здобувачів вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта (див. додаток Б). Проаналізуємо відповіді здобувачів освіти.

Всі здобувачі вищої освіти змогли правильно дати відповідь на питання «Що таке українське народознавство?». Вони зазначали: «Це українські традиції, народні ремесла, символи, обереги, звичаї», «це наша минувшина: свята, побут, одяг», «це наша культура і побут у минулому», фольклор, історія України, герої України та релігійні свята.

На питання «Як Ви розумієте поняття народознавча лексика?» 65 % здобувачів освіти зазначили: «Лексика, пов'язана з народознавством»; 20 % - «Це лексика, яка пов'язана з українською культурою»; 15 % - відповіли, що мають труднощі у визначенні цього поняття.

Поміж національних свят визначали: «Великдень» – 100 % здобувачів; «Різдво» – 100 %; «Івана Купала» – 7 %; «Водохреще» – 5 %; «Спас» – 4 %; «Трійця» – 3 % здобувачів вищої освіти.

Ще одне задання мало на меті з'ясувати самооцінку здобувачів вищої освіти зі спеціальності 012 Дошкільна освіта власну готовності до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою.

Кількісні результати щодо впевненості здобувачів вищої освіти у професійній готовності до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою за їхньою самооцінкою подано в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

Ступінь впевненості здобувачів вищої освіти у професійній готовності до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою (за самооцінкою)

Відповіді здобувачів	Кількість здобувачів (%)
----------------------	--------------------------

	ЕГ	КГ
1. Впевнений, що підготовлений	-	-
2. Вважаю, що підготовлений	10 %	9 %
3. Більше підготовлений, ніж не підготовлений	10 %	10 %
4. Вважаю, що не підготовлений	65 %	65 %
5. Впевнений, що не підготовлений	15 %	16 %

Отже, здобувачі вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта таким чином дали оцінку готовності до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою як це зазначено у таблиці. Жоден з них не акцентував позитивно на найпершу позицію «Впевнений, що підготовлений». 10 % здобувачів вищої освіти експериментальної і 9 % контрольної груп зазначили відповідь «Вважаю, що підготовлений». По 10 % майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в експериментальній та контрольній групах обрали: «Більше підготовлений, ніж не підготовлений». 65 % здобувачів експериментальної та контрольної груп відповіли: «Вважаю, що не підготовлений». 15 % - в експериментальній групі і 16 % здобувачів вищої освіти контрольної групи б «Впевнені, що не підготовлені» до збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою.

Отже, результати цього етапу дослідницької роботи засвідчили відсутність педагогічних умов, що сприятимуть підготовці здобувачів вищої освіти до збагачення словника дошкільників народознавчою лексикою.

Констатувальному етапу експерименту передувало означення сутності і структури готовності здобувачів вищої освіти до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою та педагогічних умов реалізації такої діяльності.

Професійно-мовленнєва готовність майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти – «це інтегральне новоутворення особистості педагога, що характеризується сукупністю лінгводидактичних знань, сформованістю

мовленнєво-комунікативних умінь і навичок; стратегій і тактик мовної поведінки; високої культури мовлення і спілкування, що забезпечують успішне здійснення навчально-мовленнєвої діяльності дітей» [45].

Професійно-мовленнєва готовність педагога поділяється на види мовленнєвих компетенцій: лексичну, комунікативну, діалогічну, граматичну, фонетичну, монологічну, народознавчу.

Структуру готовності майбутнього вихователя дошкільного закладу становлять такі її чинники: лексичний, народознавчий, прогностичний, оцінно-регулятивний. Характеристика критеріїв і показників чинників готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою представлена у додатку В.

2.2. Характеристика рівнів готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою

Метою констатувального етапу дослідження було визначення рівнів сформованості готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою:

- а) за самооцінкою;
- б) за результатами вирішення педагогічних завдань.

Першим завданням констатувального етапу дослідження було окреслити самооцінку здобувачів вищої освіти щодо готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою - в межах критеріїв досліджуваної проблеми за показниками: висока, середня, низька.

Кількісні результати готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою за рівнем самооцінку представлено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

Кількісні результати готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою за рівнем самооцінку

Критерії готовності	Готовність (%)					
	висока		середня		низька	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Лексичний	13	15	87	85	-	-
Народознавчий	-	-	62	64	38	36
Прогностичний	-	-	45	45	55	55
Оцінно-регулятивний	-	-	25	23	75	77

Як показано у таблиці, здобувачі вищої освіти об'єктивно оцінили власну готовність до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою. Так, за лексичним критерієм більшість опитуваних (87 % - в експериментальній і 85 % - у контрольній групах) констатували свою готовність, власні знання з лексики, змістового та методичного аспекту словникової роботи зі здобувачами дошкільної освіти на середньому рівні. Деякі майбутні вихователі (13 % у експериментальній і 15% у контрольній групах) визначили готовність на високому рівні. За показником «низька готовність» відповіді здобувачів вищої освіти були відсутніми.

За народознавчим критерієм готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою були отриманні такі відповіді: свою готовність на високому рівні не оцінили і в експериментальній, і в контрольній групах, на середньому рівні зафіксована готовність до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою

у 62 % здобувачів вищої освіти у експериментальній та 64% у контрольній групах. За показником «низька готовність»: 38% в експериментальній та 36% у контрольній групах.

За прогностичним критерієм готовності високий рівень не був зафіксований у обох групах, середній рівень готовності засвідчило 45 % майбутніх вихователів у обох групах, а низький рівень готовності зафіксовано у 55 % здобувачів освіти обох груп .

За оцінно-регулятивним чинником високий рівень готовності не зафіксовано. Середню готовність виявило 35% у експериментальній та 23% у контрольній групах. Низька готовність зафіксована у 75 % експериментальної групи та 77% у контрольній групах експериментального дослідження.

З метою виділення початкового рівня готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою було запропоновано до кожного показника відповідно до критеріїв комплекс фахових завдань. Характеристика завдань для виділення початкового рівня готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою представлена у додатку Г.

Обчислення отриманих результатів констатувального етапу експериментального дослідження здійснювалось методом експертної оцінки ознак вияву критеріїв готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою за допомогою шкали:

- 5 балів присвоювались за інтенсивний вияв ознаки;
- 4 бали - за досить інтенсивний вияв;
- 3 бали – за інтенсивний вияв;
- 2 бали – слабкий вияв ознаки;
- 1 бал – ледь помітний вияв;

- 0 балів – за відсутність вияву ознаки.

Кожен з досліджуваних чинників може бути представлений на трьох рівнях: високому (5 балів), середньому (від 3 до 4 балів), низькому (0-2 бали).

Характеристика рівнів сформованості готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою представлено у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4.

Характеристику рівнів сформованості готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою

Рівень	Кількісна характеристика	Якісна характеристика
Високий рівень	60 б.	Кожна ознака готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою проявляється досить яскраво, усвідомлено та системно у взаємодії за визначеними критеріями.
Середній рівень	54-36 б.	Ознаки готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою виявляються здебільшого усвідомлено, цілісно та рівномірно за виділеними критеріями.
Низький рівень	35-0 б.	Ознаки готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою відзначаються на

		дуже слабкому рівні, інколи інтуїтивно, нестійко, уривками, неусвідомлено, відсутній взаємозв'язку між ознаками окреслених критеріїв.
--	--	---

Сукупність характеристик показників критеріїв та ознак, що досліджувалось є сутністю готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою на констатувальному етапі дослідження.

За результатами аналізу отриманих даних дослідження визначено кількісні характеристики з сформованості рівнів готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою на констатувальному етапі дослідження представлені в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5.

Рівні готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою на констатувальному етапі дослідження (%)

Рівні готовності	Кількість балів	Групи	
		ЕГ	КГ
Високий рівень	60	2	2
Середній рівень	54-36	61	60
Низький рівень	35 і нижче	37	38

Як показує таблиця, на високому рівні готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою на констатувальному етапі дослідження виявлено 2% здобувачів у кожній з груп дослідження. На середньому рівні перебуває 61% у експериментальній та 60% у контрольній

групах. 37% майбутніх вихователів експериментальної групи та 38% контрольної групи виявились не готовими до виконання освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою на констатувальному етапі дослідження, вони за показниками перебували на низькому рівні.

Отже, експериментальні результати констатувального етапу дослідження переконують про недостатню підготовку здобувачів вищої освіти зі спеціальності 012 Дошкільна освіта до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою.

Результати констатувального етапу дослідження дозволили виділити початкові рівні сформованості готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою: високий, середній, низький. Виявилось, що високий рівень готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою виявлений у 2 % здобувачів вищої освіти в обох групах. На середньому рівні перебувало всього 61 % здобувачів експериментальної групи та 60% здобувачів контрольної групи. На низькому рівні було 37 % майбутніх вихователів експериментальної групи та 38 % - контрольної групи.

У ході експериментального дослідження виділено педагогічні умови ефективного формування готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою, а саме: орієнтація здобувачів вищої освіти на національну спрямованість освітньої роботи в закладі дошкільної освіти; збільшення вагомості національного компонента освіти в діючих програмах з лінгводидактики та фахових дисциплін закладів вищої освіти зі спеціальності 012 Дошкільна освіта; стимулювання оцінно-контрольних дій здобувачів вищої освіти, що буде сприяти формуванню правильної самооцінки результатів освітньої діяльності; реалізація здобувачами вищої освіти

отриманих знань під час навчальної та виробничої педагогічної практик в закладах дошкільної освіти. Опишемо їх у наступному підпункті.

2.3. Педагогічні умови готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагаченням словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою

В ході експериментального дослідження визначено педагогічні умови ефективного формування готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагаченням словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою.

Серед них:

- орієнтація здобувачів вищої освіти на національну спрямованість освітньої роботи в закладі дошкільної освіти;

- збільшення вагомості національного компонента освіти в діючих програмах з лінгводидактики та фахових дисциплін закладів вищої освіти зі спеціальності 012 Дошкільна освіта;

- стимулювання оцінно-контрольних дій здобувачів вищої освіти, що буде сприяти формуванню правильної самооцінки результатів освітньої діяльності;

- реалізація здобувачами вищої освіти отриманих знань під час навчальної та виробничої педагогічної практик в закладах дошкільної освіти

Охарактеризуємо їх детальніше. Національна доктрина розвитку освіти України визначає пріоритети національної політики в сфері розвитку освіти. Серед них, «формування національних і загальнолюдських цінностей, які мають забезпечити: збереження і продовження української культурно-історичної традиції, виховання шанобливого становлення до українських національних святинь, української мови, історії, культури всіх національностей, які проживають в Україні» [9,с.56]. У розділі національного характеру освіти держави окреслено, «що освіта України ґрунтується на культурно-історичних цінностях українського народу, його традиціях і

духовності. Її духовним джерелом є висока культура українського народу, його споконвічна мудрість» [9,с.74].

Закон України «Про дошкільну освіту» серед завдань дошкільної ланки освіти визначає: «виховання у дітей любові до України, шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій і звичаїв, державної та рідної мови, національних цінностей українського народу».

Отже, орієнтація здобувачів вищої освіти на національну спрямованість освітньої роботи в закладі дошкільної освіти є необхідною педагогічною умовою зі збагачення словника дошкільників народознавчою лексикою.

Наступна виділена умова - збільшення вагомості національного компонента освіти в діючих програмах з лінгводидактики та фахових дисциплін закладів вищої освіти зі спеціальності 012 Дошкільна освіта.

Звернемося до діючих освітніх програм з «Методики навчання дітей рідної мови та ознайомлення з явищами навколишнього життя в закладі дошкільної освіти» (Укл. А.М.Богущ). Програма передбачає 11 тем, серед них відсутні теми з орієнтування викладання дисципліни на методику збагачення словника дошкільників народознавчою лексикою, народознавчий компонент у програмі не простежується. Лише в темі «Методика словникової роботи й ознайомлення з навколишнім» виділено «Усна народна творчість у словниковій роботі з дошкільниками. Методика використання загадок, прислів'їв у роботі з дітьми» [9,с.123].

Освітня програма «Методика ознайомлення дітей з українським народознавством у дошкільному закладі» (Укл. А.М.Богущ і Н.В.Лисенко.) передбачає шістнадцять тем народознавчої тематики, плани практичних, занять; в ній окреслено міжпредметні зв'язки; представлено завдання для індивідуальної самостійної роботи здобувачів освіти та на навчальну, виробничу педагогічну практику.

Зазначимо, що автори освітньої програми передбачають словникову роботу здобувачів вищої освіти з народознавчою лексикою. Так, у темі «Завдання і зміст ознайомлення дітей з зачатками народознавства» виділено

завдання для індивідуальної самостійної: «Розробити тлумачний словник народознавчих понять для дітей старшого дошкільного віку». Аналогічні завдання представлені в інших темах: запропонувати тлумачний довідник понять з національною символікою та оберегами (Тема «Методика ознайомлення дітей з символами України»); запропонувати тлумачний довідник назв одягу і взуття (Тема «Методика ознайомлення дітей з побутом України»); запропонувати тлумачний довідник українських імен та прізвищ (Тема «Методика ознайомлення дітей з родинними відносинами і сімейними традиціями України»); запропонувати тлумачний довідник тлумачення назв краєзнавчих об'єктів (Тема «Ознайомлення дітей з рідним краєм») тощо.

Виділені завдання спрямовані на складання здобувачами вищої освіти зі спеціальності 012 Дошкільна освіта тлумачних довідників народознавчої лексики. Програмою не запропоновано складання тематичних довідників для здобувачів дошкільної освіти незрозумілої для дітей народознавчої лексики; відсутня в пропонованих темах курсових робіт для здобувачів вищої освіти. Аналіз інших програм з фахових дисциплін засвідчив відсутність будь-якого змістового матеріалу щодо лексико-народознавчого спрямування.

Успішність освітньої діяльності залежить від правильного оцінювання та контролю як процесу діяльності та результату. Отже, під час освітньої діяльності здобувачів вищої освіти, спрямованої на вивчення методики роботи зі збагачення словника дошкільників народознавчою лексикою, ми намагалися стимулювати здобувачів до самооцінки, самоконтролю та взаємоконтролю, тобто оцінно-контрольні операції супроводжували освітній процес постійно.

Під оцінкою розуміємо оцінні дії здобувачів вищої освіти, що спрямовані на аналіз результату та процесу власної освітньої діяльності та інших.

Контроль розглядається як усвідомлене регулювання здобувачами вищої освіти своєї освітньої діяльності для попередження, виявлення та

своєчасної корекції освітньої діяльності для реалізації відповідності результатів освітній діяльності конкретним вимогам.

Отже, результати констатувального етапу дослідження дозволили виділити початкові рівні сформованості готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою: високий, середній, низький. Виявилось, що високий рівень готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою виявлений у 2 % здобувачів вищої освіти в обох групах. На середньому рівні перебувало всього 61 % здобувачів експериментальної групи та 60% здобувачів контрольної групи. На низькому рівні було 37 % майбутніх вихователів експериментальної групи та 38 % - контрольної групи.

У ході експериментального дослідження виділено педагогічні умови ефективного формування готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою, а саме: орієнтація здобувачів вищої освіти на національну спрямованість освітньої роботи в закладі дошкільної освіти; збільшення вагомості національного компонента освіти в діючих програмах з лінгводидактики та фахових дисциплін закладів вищої освіти зі спеціальності 012 Дошкільна освіта; стимулювання оцінно-контрольних дій здобувачів вищої освіти, що буде сприяти формуванню правильної самооцінки результатів освітньої діяльності; реалізація здобувачами вищої освіти отриманих знань під час навчальної та виробничої педагогічної практик в закладах дошкільної освіти.

ВИСНОВКИ

Відповідно до поставлених завдань можна зробити висновки:

1. Теоретичними основами реалізації словникової роботи у закладі дошкільної освіти є базові педагогічні принципи: єдність факту навколишньої дійсності і слова, що характеризує факти навколишнього; взаємозв'язок слова і уявлення; активна пізнавальна діяльність дошкільників під час засвоєння дефініцій, пояснення понять; поєднання всіх завдань словникової роботи на занятті у закладі дошкільної освіти; єдність освітніх завдань словникової роботи; принцип національної спрямованості. Питання розширення, уточнення та активізації словника здобувачів дошкільної освіти досліджували значна кількість українських науковців. Натомість зазначимо, що в усіх наукових роботах дослідники визначають одні й ті ж самі причини збіднілого словникового багатства дошкільників, відсутності в активному словнику фразеологізмів, образної лексики, малих фольклорних форм (заклички, лічилки, приказки тощо). Пріоритетною причиною цього недоліку словникової активності дітей дошкільного віку є недостатня підготовка педагогів до особливостей лексичної роботи в закладі дошкільної освіти.

2. Констувальний етап дослідження складався з двох етапів – пошуково-розвідувального та констатуючого. Завданнями пошуково-розвідувального етапу визначені: визначити обізнаність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти з народознавчим аспектом лексичної роботи з дошкільниками; проаналізувати плани освітньої роботи вихователів закладів дошкільної освіти; виокремити труднощі у педагогічній роботі зі збагачення дитячого словника народознавчою термінологією; схарактеризувати відношення здобувачів вищої освіти до власної готовності щодо збагачення словникового запасу дітей народознавчою лексикою. Отримані результати опитування засвідчують відсутність достатнього рівня систематичної, комплексної освітньої роботи із збагачення словника дошкільників народознавчою лексикою під час освітньої діяльності із

збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою в умовах закладу дошкільної освіти. Напевно, це обґрунтовується труднощами в освітній діяльності педагогів, які виділенні під час анкетування.

Здобувачі вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта таким чином дали оцінку готовності до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою як це зазначено у таблиці. Жоден з них не акцентував позитивно на найпершу позицію «Впевнений, що підготовлений». 10 % здобувачів вищої освіти експериментальної і 9 % контрольної груп зазначили відповідь «Вважаю, що підготовлений». По 10 % майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в експериментальній та контрольній групах обрали: «Більше підготовлений, ніж не підготовлений». 65 % здобувачів експериментальної та контрольної груп відповіли: «Вважаю, що не підготовлений». 15 % - в експериментальній групі і 16 % здобувачів вищої освіти контрольної групи б «Впевнені, що не підготовлені» до збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою.

3. Структуру готовності майбутнього вихователя дошкільного закладу становлять такі її чинники: лексичний, народознавчий, прогностичний, оцінно-регулятивний. Метою констатувального етапу дослідження було визначення рівнів сформованості готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою: за самооцінкою; за результатами вирішення педагогічних завдань.

З метою виділення початкового рівня готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою було запропоновано до кожного показника відповідно до критеріїв комплекс фахових завдань.

Сукупність характеристик показників критеріїв та ознак, що досліджувалось є сутністю готовності майбутніх вихователів до освітньої

діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою на констатувальному етапі дослідження.

На високому рівні готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою на констатувальному етапі дослідження виявлено 2% здобувачів у кожній з груп дослідження. На середньому рівні перебуває 61% у експериментальній та 60% у контрольній групах. 37% майбутніх вихователів експериментальної групи та 38% контрольної групи виявились не готовими до виконання освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою на констатувальному етапі дослідження, вони за показниками перебували на низькому рівні.

Отже, експериментальні результати констатувального етапу дослідження переконують про недостатню підготовку здобувачів вищої освіти зі спеціальності 012 Дошкільна освіта до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою.

Результати констатувального етапу дослідження дозволили виділити початкові рівні сформованості готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою: високий, середній, низький. Виявилось, що високий рівень готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою виявлений у 2 % здобувачів вищої освіти в обох групах. На середньому рівні перебувало всього 61 % здобувачів експериментальної групи та 60% здобувачів контрольної групи. На низькому рівні було 37 % майбутніх вихователів експериментальної групи та 38 % - контрольної групи.

4. У ході експериментального дослідження виділено педагогічні умови ефективного формування готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою, а саме: орієнтація здобувачів вищої освіти на національну спрямованість освітньої роботи в закладі дошкільної освіти;

збільшення вагомості національного компонента освіти в діючих програмах з лінгводидактики та фахових дисциплін закладів вищої освіти зі спеціальності 012 Дошкільна освіта; стимулювання оцінно-контрольних дій здобувачів вищої освіти, що буде сприяти формуванню правильної самооцінки результатів освітньої діяльності; реалізація здобувачами вищої освіти отриманих знань під час навчальної та виробничої педагогічної практик в закладах дошкільної освіти.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у розробці комплексу вправ та завдань для здобувачів вищої освіти, що сприятимуть підвищенню рівня готовності до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою та аналізі його ефективності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Айзенбарт М. М. Результати порівняльної характеристики рівнів сформованості соціально–комунікативної компетенції дітей старшого дошкільного віку. Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки. 2015. Вип. 67. С. 163–170.
2. Базовий компонент дошкільної освіти. А. М. Богуш, Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. В. Гавриш, О. П. Долинна та ін. Київ, 2022. 26 с.
3. Базовий компонент дошкільної освіти. А. М. Богуш, Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. В. Гавриш, О. П. Долинна та ін. Вихователь–методист дошкільного закладу. Київ, 2022. 26 с.
4. Беленька Г. В. Підготовка майбутніх вихователів до роботи з дітьми дошкільного віку: компетентнісний підхід: Монографія. Київ, 2015. 244 с.
5. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика: теорія і методика навчання дітей рідної мови: підручник. Київ, 2007. 542 с.
6. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика: підручник. 2–е вид., доповн. Київ, 2011. 704 с.
7. Богуш А. М. Методика навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах: підручник. Київ, 2011. 440 с.
8. Богуш А. М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років: монографія. 2–е видання. Київ, 2010. 374 с.
9. Богуш А. М. Українське народознавство в дошкільному закладі: навч. посіб. 2–е вид., переробл. і доповн. Київ, 2002. 407 с.
10. В'юнник В. О. Мій конспект. 6–й рік життя. Харків, 2014. 174 с.
11. Гавриш Н. В. Розвиток зв'язного мовлення дошкільнят: Навч.–метод. посіб. Київ, 2016. 119 с.

12. Гончаренко А. Комунікативна компетентність – головна мета. Дошкільне виховання. 2018. № 7. С. 12–15
13. Єнгалічева І. Мовленнєвий розвиток дітей дошкільного віку засобами малого жанрового фольклору
[URL://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_prob1_silsk_shkolu/50/13.pdf](http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_prob1_silsk_shkolu/50/13.pdf) (дата звернення: 02.11.2020)
14. Журавльова Л. Вплив усної народної творчості на формування культури мовлення дітей дошкільного віку. Витоки педагогічної майстерності. Серія «Педагогічні науки» Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава, 2015. Випуск 16. 332 с.
15. Калмикова Л. О. Психологія формування мовленнєвої діяльності у дітей дошкільного віку: монографія. Київ, 2008. 497 с.
16. Калмикова Л. О. Формування мовленнєвих умінь і навичок у дітей: психолінгвістичний та лінгвометодичний аспекти : навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ, 2013. 300 с.
17. Калуська Л. В. Дивокрай. Вибрані дидактико–методичні матеріали у 2–х книгах для працівників дошкільних закладів. Книга перша. Тернопіль, 2006. 320 с.
18. Кондратенко Р. В. Діагностичний супровід розвитку та виховання старших дошкільників: навчально–методичний посібник. Кривий Ріг, 2015. 224 с.
19. Короткий тлумачний словник української мови. Київ, 2008. 296 с.
20. Кравченко О. В. Мовленнєвий розвиток дошкільників – запорука їхньої наступної успішності: навчально–методичний посібник. О. В. Кравченко, 2019. 75 с.
21. Лановик М. Б. Українська усна народна творчість: навч. посібн. Київ, 2006. 591 с.
22. Листопад М. В. Формування комунікативних умінь у дітей

старшого дошкільного віку засобами гри драматизації

URL http://www.ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue_77/part_1/21.pdf. (дата звернення: 02.11.2020)

23. Лозинська Є. Українське народознавство дітям дошкільного віку: метод. посібн. Львів, 2008. 208 с.

24. Луцан Н.І. Методика розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку за текстами українських народних ігор: дис. канд.пед.наук:13.00.02 «Теорія та методика навчання»/Південноукраїнський педагогічний ун-т ім. К.Д. Ушинського. – О., 1995. 186с.

25. Луценко І. Організація комунікативно–мовленнєвої діяльності дошкільнят на засадах дитиноцентризму. Дошкільне виховання. 2015. № 1. С. 7.

26. Малигіна Ю. Рідна мова! Як її не знати, як же не любити нам її. Інтегроване заняття з розвитку мовлення та художньої літератури для старших дошкільнят. Дошкільне виховання. 2012. № 11. С. 18–19

27. Мамчур Л. І. Мовна і комунікативна компетентність особистості: суть і характерні ознаки URL: http://ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue_42/43.pdf (дата звернення: 02.11.2020)

28. Марчун О. В. Матеріали до вивчення дитячого фольклору : навч. посібник. Київ, 2010. Ч. 1. 201 с.

29. Науменко. Т. Незвідані грані казки: народна казка в дитячому садку. Дошкілля. 2011. № 2. С. 5–7.

30. Недашківська Н. Мовленнєві витинанки: вигадуюмо казку.

Вихователь методист дошкільного закладу. 2013. № 8. С. 22.

31. Пахомова Л. Барвисті дива рідної природи. Бінарне заняття з розвитку мовлення для старших дошкільнят. Дошкільне виховання.

2012. № 8. С. 32–34

32. Піроженко Т. О. До перлин народної мудрості. Вихователь методист дошкільного закладу. 2011. № 8. С. 45–49.

33. Подлінна С. В. Розвиток мовленнєвої компетентності. Дошкільний навчальний заклад. 2012. № 1. С. 5–10.

34. Поніманська Т. І. Освітня лінія «Дитина в соціумі». Вихователь– методист дошкільного закладу. 2012. № 10. С. 4–10.

35. Приходько Ю. О. Психологічний словник-довідник: навчальний посібник / Ю. Ю. Приходько, І. В. Юрченко. — Київ : Каравела, 2012. — 328 с.

36. Руденко Ю. А. Збагачення словника дітей старшого дошкільного віку експресивною лексикою засобами української народної казки. Наукова школа академіка Алли Богуш: монографія. Київ, 2009. 528 с.

37. Русова С. Ф. Вибрані педагогічні твори. Київ, 1996. 304 с.

38. Сивачук Н. П. Українська народна поезія пестування: посібник для студентів філол. фак–тів (спец.укр. мова і літ. та народознавство) та пед. фак–ів вищих навч. закладів. Київ, 2002. с. 51–52.

39. Сухар В. Л. Розвиток мовлення. Конспекти комплексних занять. Старша група. Харків, 2009. 208 с.

40. Трифонова О. С. Домінанти визначення сутності понять компетенція і компетентність URL: http://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/journals/2010/NiO_8_2010/pedagog/Trif.htm (дата звернення: 02.11.2020)

41. Тур Л. В. Комунікативно–мовленнєвий розвиток дошкільників. Харків, 2016. 160 с.

42. Українське дошкілля: Програма розвитку дитини дошкільного віку. О. І. Білан. Тернопіль, 2017. 256 с.

43. Український педагогічний енциклопедичний

словник С. У. Гончаренко. вид. 2–е, доп. і випр. Рівне, 2011. 552 с.

44. Шалімова Л. Л. Казкотерапія як засіб розвитку дошкільнят. Харків, 2013. 160 с.

45. Швець Т.А. Групова взаємодія здобувачів дошкільної освіти як основа формування впевненості в собі. Український педагогічний журнал. № 3. 2022,с.149-155, URL:<https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/620/582>

46. Швець Т.А. Формування професійної майстерності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Science and innovation of modern world. Proceedings of the 3rd International scientific and practical conference. Cognum Publishing House. London, United Kingdom. 2022. Pp. 410-414. URL: <https://sci-conf.com.ua/iii-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-science-and-innovation-of-modern-world-24-26-11-2022-london-velikobritaniya-arhiv/>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета для вихователів щодо їхньої обізнаності з методикою збагачення словникового запасу дітей народознавчою лексикою

1. За якою програмою Ви працюєте з розділу “Розвиток мовлення дітей”?

2. Як називається підрозділ у програмах із словникової роботи? _____

3. Який провідний принцип словникової роботи в дошкільному закладі?

4. Що таке “народознавство”? _____

5. За якою програмою Ви працюєте з ознайомлення дітей з українським народознавством? _____
6. Якими навчальними посібниками з народознавства Ви користуєтесь?

7. Що Ви розумієте під народознавчою лексикою? _____

8. На яких заняттях Ви збагачуєте словник дітей народознавчою лексикою?

9. Які національні свята Ви святкуєте з дітьми? _____

10. Назвіть труднощі, які заважають збагачувати словник дітей народознавчою лексикою.

Додаток Б

Анкета для здобувачів вищої освіти зі спеціальності 012 Дошкільна освіта

1. Ви вивчали предмет “Українське народознавство в дошкільному закладі”?

2. В яких навчальних предметах Вам давали знання з методики ознайомлення дітей з українським народознавством?

3. Що таке “українське народознавство”?

4. Які Ви знаєте програми і навчальні посібники з українського народознавства для дошкільних закладів,?

5. Яку Ви маєте літературу з народознавства в особистій бібліотеці? _____
6. Як Ви розумієте поняття “народознавча лексика”?

7. Які Ви знаєте українські національні свята? З якими з них потрібно знайомити дітей дошкільного віку?

Додаток В

Характеристика критеріїв і показників чинників готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою

Критерії готовності	<i>Показники готовності</i>
Лексичний чинник	<ul style="list-style-type: none"> - лексикологічна обізнаність; - обізнаність із змістовним аспектом словникової роботи в дошкільному навчальному закладі; - лінгводидактична обізнаність з методики словникової роботи з дітьми.
Народознавчий чинник	<ul style="list-style-type: none"> - обізнаність студентів з українськими народними традиціями; - обізнаність студентів з програмно-методичним забезпеченням народознавчого аспекту навчально-виховної роботи з дітьми; - багатство і розмаїтість народознавчої лексики.
Прогностичний чинник	<ul style="list-style-type: none"> - уміння планувати лексико-народознавчу роботу з дітьми; - уміння складати тематичні тлумачні словники та адекватно їх використовувати в роботі з дітьми; - уміння складати сценарії українських народних свят.
Оцінно-регулятивний чинник	<ul style="list-style-type: none"> - уміння оцінювати та аналізувати конспекти занять і плани навчально-виховної роботи з дітьми; - уміння оцінювати та аналізувати сценарії національних свят; - володіння діагностичними методиками виявлення рівня розвитку словника дітей дошкільного віку

Додаток Г

Характеристика завдань для виділення початкового рівня готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою

Лексичний чинник

Показник: Лексикологічна обізнаність.

Мета: З'ясувати знання здобувачів із лексикології.

Форма виконання: письмова.

Процедура виконання:

1. Дати визначення понять: лексика, омоніми, синоніми, антоніми, діалектизми, застаріла лексика. Навести приклади.
2. Перелічити типи словників.

Показник: Обізнаність із змістовим аспектом словникової роботи в дошкільному закладі.

Завдання 2: Контрольна робота.

Мета: З'ясувати обізнаність здобувачів з розділами словникової роботи у варіативних програмах.

Форма виконання: письмова робота.

Процедура виконання:

1. Назвіть розділи лексичної роботи у варіативних і тематичних програмах для ЗДО.

Дайте зіставний аналіз змісту словникової роботи за варіативними програмами за такою схемою:

Назва програми	Назва розділу і підрозділу	Молодша група	Середня група	Старша підготовча група
1.				
2.				
3.				

4.				
5.				
6.				
Висновки				

2. Визначіть лексичну компетентність випускника ЗДО за базовим компонентом дошкільної освіти.

Показник: лінгводидактична обізнаність здобувачів з методики словникової роботи.

Завдання 3: Контрольна робота.

Мета: Виявити знання здобувачів з методики словникової роботи в дошкільному закладі.

Форма виконання: Усна і письмова.

Процедура виконання:

1. Назвіть види і типи занять із словникової роботи та дидактичні вправи і дидактичні ігри із словникової роботи (дайте їх класифікацію).

2. Відповідно до особливостей словника дітей кожного вікового періоду визначіть провідне домінуюче завдання словникової роботи. Заповніть таблицю, порядок завдань позначте римськими цифрами I, II, III супроти кожного із зазначених у першій колонці завдань.

Завдання словникової роботи	Вікові групи (підгрупи)			
	Молодша	середня	старша	підготовча
1. Збагачення словника				
2. Уточнення словника				
3. Активізація словника				

Народознавчий чинник

Показник: Обізнаність здобувачів з українськими народними традиціями.

Завдання 1.

Мета: Виявити обізнаність здобувачів з українськими народними традиціями.

Форма виконання: Усна.

Процедура виконання:

1. Назвіть: а) українські національні традиції та свята, які з них святкують у дошкільному закладі; б) національні народні обереги і символи; в) національний посуд, одяг, промисли.

2. Які Ви знаєте народні українські обрядові пісні, народні ігри, малі жанри українського фольклору?

Показник: Обізнаність здобувачів з програмно-методичним забезпеченням народознавчого аспекту освітньої роботи з дітьми.

Завдання 2.

Мета: Виявити обізнаність здобувачів з програмами і методичним забезпеченням ознайомлення дітей з українським народознавством.

Форма виконання: Письмова, усна.

Процедура виконання (контрольна робота):

1. Назвіть розділи в загальнопедагогічних програмах та тематичні програми з українського народознавства в ЗДО.

Дайте зіставний аналіз змісту народознавчої роботи за варіативними і тематичними програмами за такою схемою:

Назва групи	Назва розділу, підрозділу	Група			
		молодша	середня	старша	підготовча
		а			а
1.					

2.					
3.					
4.					
5. і т. ін.					
Висновки					

2. Які Ви знаєте навчально-методичні посібники з українського народознавства для дошкільних закладів і ЗВО?

Показник: Багатство і розмаїтість народознавчої лексики в мовленні студентів.

Завдання 3.

Мета: Виявити наявність народознавчої лексики в мовленні здобувачів, її вживання та розуміння; знання прислів'їв, приказок, скоромовок.

Форма виконання: Письмова, усна.

Процедура виконання: Контрольна робота.

1. До кожного національного свята та іншого поняття доберіть відповідну знайому Вам лексику.

Народознавче поняття	Іменники	Дієслова	Прикметники
1. Різдво			
2. Водохреще			
3. Стрітєння			
4. Великдень			
5. Зелені свята			
6. Івана Купайла			
7. Спас			
8. Покрова			
9. Андрія			
10. Миколая			

11. Національний посуд			
12. Національний посуд			

2. Назвіть усі, які Ви знаєте, прислів'я, приказки, скоромовки, образні вирази.

Прогностичний чинник

Показник: Уміння планувати лексико-народознавчу роботу з дітьми.

Завдання 1.

Мета: З'ясувати вміння здобувачів планувати лексико-народознавчу роботу з дітьми на заняттях і в повсякденному житті на квартал.

Форма виконання: Письмова.

Процедура виконання.

1. Визначіть завдання збагачення, уточнення і активізації словника дітей народознавчою лексикою на заняттях з розвитку мовлення, ознайомлення з довкіллям і художньою літературою на квартал за схемою:

Вид і тип заняття	Розділ програми	Завдання		
		I місяць	II місяць	III місяць
Комплексне	Розвиток мовлення			
Тематичне	Розвиток мовлення			
Фронтальне	Дитина і навколишній світ			
Фронтальне	Художня література			
Індивідуально-групове і т. ін.				

2. Визначіть завдання збагачення, уточнення і активізації словника дітей народознавчою лексикою на заняттях з інших розділів програми та в повсякденному житті, у ході режимних моментів.

Показник: Уміння складати тематичні словники народознавчої лексики та адекватно ними користуватись у процесі навчально-мовленнєвої діяльності.

Завдання 1.

Мета: Виявити вміння здобувачів складати тематичні тлумачні словнички для дітей та адекватно їх використовувати в роботі з дітьми.

Форма виконання: Письмова.

Процедура виконання:

1. Складіть тематичні словнички для дітей старшого дошкільного віку за темами: “Весняна обрядовість”, “Літня обрядовість”, “Осіньна обрядовість”, “Зимова обрядовість”.

Визначіть, в яких видах роботи Ви будете вводити їх у словник дитини.

2. Складіть тлумачні тематичні словнички для дітей старшого дошкільного віку за темами: “Святкова обрядовість”, “Національний одяг”, “Національна святкова їжа” за схемами:

Національна обрядовість

Словник	Пояснення слова
1. Гаївки (гагілки, ягілки)	
2. Калита	
3. Сволока	
4. Лад	
5. Галунка	
6. Радуниця	
7. Клечання	
8. Дідух	
9. Покрова	

10. Стрітєння	
---------------	--

Національний одяг

Словник	Пояснення слова
1. Плахта	
2. Запаска	
3. Очіпок	
4. Постоли	
5. Жупан	
6. Вишиванка	
7. Сукня	
8. Свитка	
9. Бриль	
10. Намисто	

Національна святкова їжа

Словник	Пояснення слова
1. Балабушки	
2. Коровай	
3. Паска	
4. Дивень	
5. Коливо	
6. Писанка (крашанка)	
7. Жайворонки	
8. Узвар	
9. Мандрики	
10. Кутя	

Показник: Вміння складати сценарії українських народних свят.

Завдання 1.

Мета: З'ясувати вміння здобувачів скласти план сценаріїв українських національних свят.

Форма виконання: Письмова.

Процедура виконання:

1. Складіть плани-конспекти занять для молодшої групи “Святкова їжа”; для середньої групи “Свято жайворонка”; для старшої групи “Різдвяні свята”. Визначіть словникову роботу.
2. За поданими уривками з текстів віршів розробіть сценарій “Свято матері” для дітей старшого дошкільного віку. Визначіть словникову роботу.

Оцінно-регулятивний чинник

Показник: Вміння оцінювати та аналізувати конспекти занять і плани освітньої роботи з дітьми.

Завдання 1.

Мета: Виявити вміння здобувачів аналізувати конспекти занять.

Форма виконання: Письмова.

Процедура виконання: Здобувачам було запропоновано 3 конспекти занять з різних розділів народознавчої тематики (розвиток мовлення, ознайомлення з довкіллям, образотворче мистецтво). Здобувачі повинні були визначити: народознавчий аспект заняття, місце і характер лексичної роботи в ході заняття, висловити зауваження і пропозиції, оцінити виконану роботу.

Завдання 2.

Мета: Виявити вміння здобувачів аналізувати плани освітньої роботи з дітьми.

Процедура виконання: Здобувачам було запропоновано по 3 плани освітньої роботи вихователів молодшої, середньої і старшої груп. Вони повинні були визначити: місце і форми лексико-народознавчої роботи з дітьми впродовж року; висловити зауваження і пропозиції, оцінити плани.

Показник: Вміння оцінювати і аналізувати сценарії проведення національних свят у ЗДО.

Завдання 1.

Мета: З'ясувати вміння здобувачів аналізувати сценарії проведення національних свят у дошкільному закладі.

Форма виконання: Письмова.

Процедура виконання: Здобувачам пропонувалось проаналізувати сценарії національних свят “Мак, Маки, маківочки”, “Свято тополі”, “Ой, на Івана Купайла”, “Ой, на Василя та Маланку” за схемою:

Назва свята	Відповідність віку	Тематичний словник	Доступність лексики	Прийом лексичної роботи	Оцінка за сценарій
Висновок					

Завдання 2.

Мета: З'ясувати вміння здобувачів аналізувати переглянуті свята.

Процедура виконання: Здобувачам пропонувалось переглянути відеофільм запису національного свята в ЗДО і проаналізувати його за попередньою схемою.

Показник: Володіння діагностичними методиками виявлення рівня розвитку словника дітей.

Завдання 1.

Мета: З'ясувати знання здобувачів діагностичних методик з виявлення рівня розвитку словника дітей.

Форма виконання: Усна.

Процедура виконання: ЗДобувачам було запропоновано такі запитання:

- Як можна обстежити словник дитини?
- Які діагностичні методики (вправи, ігри) Ви знаєте для обстеження словника дітей?
- В якій методичній літературі можна знайти опис таких методик?

Завдання 2.

Мета: Виявити вміння здобувачів самостійно розробляти діагностичні методики для виявлення рівня розвитку словника з народознавчої лексики.

Форма виконання: Письмова.

Процедура виконання: Здобувачам було запропоновано скласти 3 діагностичні методики для обстеження словникового запасу дітей народознавчою лексикою за темами: “Літня обрядовість”, “Весняна обрядовість”, “Зимова обрядовість”.

Характеристика рівнів сформованості готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою

Високий рівень сформованості готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою характеризується досить високими показниками (якісними і кількісними) за всіма виокремленими критеріями: здобувачі мають ґрунтовні знання з лексикології (лексика, словниковий склад мови, пасивний та активний словник, слово, значення слова, види лексики) та лексикографії (типи словників); знають варіативні і тематичні програми з розвитку мовлення, правильно називають підрозділи, здійснюють порівняльний аналіз змісту лексичної роботи за різними програмами; обізнані з навчально-методичною літературою із словникової роботи та методикою її проведення.

Знають народні традиції, звичаї, свята, обереги, символи українського народу; правильно називають більше 10 прислів'їв, 10 скоромовок, 10 приказок та образних народних виразів; уміють дібрати народознавчу тематичну лексику (до 20-30 слів з кожної теми).

У них сформовані навички планувати лексико-народознавчу роботу, складати конспекти занять, сценарії національних свят, тематичні і тлумачні народознавчі словнички, аналізувати і адекватно оцінювати складені і переглянуті сценарії свят, конспекти занять. Вони вміють самостійно розробляти діагностичні методики виявлення рівня розвитку народознавчого словника дітей та адекватно ними користуватись.

Для середнього рівня сформованості готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою характерні достатньо високі якісні і кількісні показники за переважною більшістю критеріїв і ознак, високі знання за

лексичним критерієм з незначними неточностями у понятійних визначеннях типів словників і видів лексики; знають розділи з розвитку мовлення у варіативних і тематичних програмах, подекуди нечітко називають підрозділи лексичної роботи, допускають окремі неточності у процесі зіставного аналізу змістових ліній варіативних програм, знають методи, прийоми словникової роботи з дітьми, називають основні навчально-методичні посібники щодо словникової роботи з дітьми. Здобувачі цього рівня обізнані з основними народними традиціями українців, подекуди неточно характеризують народні символи і обереги; правильно називають національні свята, хоча не завжди можуть назвати святкову обрядову їжу та прийоми ознайомлення дітей з нею. Вони можуть назвати 7 прислів'їв, 7 приказок, 7 скоромовок і 7 образних виразів; добирають народознавчу лексику (до 15-20 слів з кожної теми). Володіють практичними вміннями і навичками складати конспекти занять, сценарії свят, тематичні і тлумачні словнички, діагностичні методики, планувати лексико-народознавчу роботу з окремими неточностями, які легко виправляють за вказівкою педагога. Вміють здебільшого об'єктивно аналізувати навчально-методичний матеріал лексико-народознавчої спрямованості, узагальнювати і оцінювати, хоч і припускаються подекуди окремих неточностей.

Низький рівень готовності майбутніх вихователів до освітньої діяльності зі збагачення словника здобувачів дошкільної освіти народознавчою лексикою характеризується яскраво вираженими слабкими проявами ознак у межах усіх чинників: слабкі знання з теоретичного і методичного матеріалу. Вони не можуть назвати всі програми для дошкільних закладів; невпевнено і нечітко називають розділи і підрозділи у програмах; у них відсутні навички зіставного аналізу змісту програм. Не можуть назвати навчально-методичну літературу з лексико-народознавчого аспекту роботи. Досить слабка обізнаність здобувачів означеного рівня з українськими національними традиціями, звичаями. Не знають усіх національних свят. Можуть назвати з великими паузами по 1-2 прислів'я, приказок, скоромовок, образних виразів.

Схематично з порушенням методичних вимог складають плани-конспекти занять і сценаріїв, не вміють їх аналізувати; не володіють народознавчою лексикою, не вміють її пояснити; не вміють складати тематичні і тлумачні словнички, планувати навчально-виховну роботу з лексико-народознавчого напрямку, не вміють розробляти діагностичні методики обстеження словника дітей.

Народознавчий тлумачний довідник

Берегиня – за повір'ям чудодійна діва, що оберігала оселю, родину від злих духів. Так називають жінок, які оберігають родинні традиції, національні цінності.

Березень – перший місяць весни. Назва місяця березень пов'язана з давнім промислом – заготівлею березової золи та кори, а також кленового чи березового соку.

Байбак – птиця, посвист якої вважався першою ознакою приходу весни.

Брунька – ще не розвинений пагін рослини, зачаток квітки, стебла, листків на деревах тощо.

Бурулька – льодинка до низу загострена, вона утворюється при стіканні на морозі води з даху або гілок дерев: “Як бурулька плаче – то весна вже скаче”.

Веснянка (гаївка, маївка, галгівка) – народна обрядова пісня з іграми й танцями, в якій оспівується весна, надії на краще життя, добрий врожай, достаток. Зустріч весни пов'язана у українців з давніх часів з традиційною весняною обрядовістю, веденням хороводів, співами, танцями, іграми, оспівуванням пробудження природи, землі, початком землеробських робіт, доброзичливим настроєм, побажанням один одному здоров'я, добробуту, добрих вчинків.

Великдень (Пасха) – найвизначніше християнське свято на честь воскресіння Ісуса Христа. Відзначається у першу неділю після весняного рівнодення і повного місяця.

Верба – символ весни, України, образ українського фольклору. У давнину верба була тісно пов'язана з міфологією слов'ян і символізувала першоджерело творіння світу або Прадерево життя, Чумацький шлях на небі. Як символ цього сузір'я вербу садили понад шляхом, коло хати. Верба – національний символ України.

Вербна неділя – назва християнського свята у неділю за тиждень перед Великоднем. У цей день нарізували вербові гілочки і несли їх до церкви, щоб святити. За біблійською легендою, освячення верби відбувається на згадку про урочистий в'їзд Ісуса Христа в Єрусалим, де його вітали пальмовими гілками. Свячену вербу зберігали в хаті за іконою, про всяк випадок.

Вівсянка – перший перелітний птах.

Віншувати – вітати родичів та сусідів зі святом Різдва Христового. Заходячи до хати віншувальними казали: “Зі Святом Різдвам будьте здорові”. Їм відповідали: “І вас також вітаємо й бажаємо здоров’я”.

Водохрещення – церковне свято, 19 січня, на пам’ять євангелійської легенди про хрещення Ісуса Христа. За Євангелієм, на утрені, церква благовіщує про Водохрещення Господнє і Богоявлення Святої Трійці. Саме цього дня дві тисячі років тому тридцятилітній Ісус Христос прийняв хрещення від Івана Хрестителя (Предтечі).

Витинанка – візерунок, який вирізують (витають) з кольорового паперу ножицями, рідше ножем, скальпелем чи лезом бритви так, що не було суцільних розрізів і щоб усі елементи візерунка були єдиними.

Вишиванка – вишита сорочка, національне чоловіче і жіноче святкове вбрання українців.

Голубці – різдвяні – новорічні символи, вони мали вигляд птахів. Їх виробляли із шкарлупи курячих яєць: з двох боків яйця проколювали, відварювали і просовували крізь них кольоровий папір. Фігурки підвішували до сволюки. Вони ототожнювались з небесним світилом – сонцем.

Гонак – український народний танець, в якому показана сила і спритність козацького роду.

Дідух – слово дідух має давнє коріння, воно означає дух діда, чи дідівський дух – символ родоvodu. На всьому терені України традиційно перед Багатою кутею (6 січня) господарі виготовляли обрядового Дідуха з обжинкового або зажинкового снопа. Кілька житніх або пшеничних пучечків

складали докупи і виходив вичурпної форми Дідух. Іноді це був просто вижатий сніп.

Дитячі забави – весняний звичай заклики птахів: діти юрбами виходили за село, несли в долонях випечених з тіста птахів, співали пісень, водили хороводи, грали у “коло”, “березу”, “жайворонка” тощо.

Засівання – давньослов'янський новорічний звичай. Засівання за традицією проводилося уранці старого Нового року. Сільські оселі оббігали хлопчики, кожен намагався зробити це якнайкраще, щоб отримати гарний подарунок. Починали посівальники з осель хрещених батьків, дядьків, сусідів. Засівали лише житнім зерном, інколи пшеничним. При цьому хлопці весело приказували: “Сію, сію, посіваю, щастя й долі вам бажаю!”.

Звичаї народні – загальноприйнятий порядок, правила, які здавна існують у громадському житті й побуті українського етносу; традиційний порядок відзначення яких–небудь подій, свят і т. ін., пов'язаний з виконанням певних дій і використанням відповідних атрибутів, предметів тощо.

Зелені свята (святки) – давнє народне, а пізніше православне свято, яке відзначалося на п'ятдесятій день після Великодня і супроводжувалось численними обрядодіями (кличання оселі, водіння “гополі”, ворожіння, забави, ігри тощо).

Зірка – традиційний атрибут різдвяного обряду колядування, пов'язаний з євангельською легендою про Ісуса Христа, чудесне народження кого провістила “віфлеємська зоря”. Виготовляли Зірку із звичайного решета, до якого прилагоджували “роги” (від 5-10) та обклеювали різнокольоровим папером. У середину вставляли свічку, утворюючи щось на зразок “чарівного ліхтаря”.

Їжачки – хатні прикраси, які виготовляли дівчата на Різдво з тіста чи глини, надаючи їм форму справжнього їжачка. За колючки слугували невеличкі колоски. Фігурки сушили на каміні, вони були дуже схожі на своїх живих родичів. Ними прикрашали кімнату.

Календар народний – система історично обумовлених дат, подій, народних свят, інших урочистостей, які відзначаються протягом року в певній послідовності.

Календарно-обрядова поезія - найдавніший (у першу чергу, народні пісні й обрядові дійства) вид усної народної поетичної творчості, нерозривно пов'язаний з певною порою року, відповідними звичаями і сільськогосподарськими роботами.

Коровай – обрядовий хліб, поширений серед слов'янських народів.

Коза – тварина-тотем у слов'ян, один з улюблених персонажів українського фольклору. У стародавніх слов'ян існували урочисті свята, які встановлювали цю священну тварину. На Різдвяні свята українці вшановували своїх предків містеріями, обов'язковим атрибутом яких була коза. Козу зодягали у вивернутий вовною кожух, прилаштовували солом'яні роги, хвіст і дзвіночок на шию. Вона була головною дійовою особою колядницьких вистав.

Калач – обрядовий хліб, який випікали на Різдво, Пасху та інші свята. Виготовляли калачі із вчиненого тіста плетеним з трьох або чотирьох качалок. Калачі були завернуті у великий овал з діркою посередині.

Колискові пісні – пісні, які співають матері й бабусі над колискою чи колишучи дитину на руках.

Коломийки – короткі пісеньки, що часто виступають як приспівки до танцю або існують незалежно від нього і виконуються на мелодії усталеного типу.

Коляда – назва ця походить з глибокої давнини, її генеалогічне коріння має латинське забарвлення (календа), воно означає перший день кожного місяця. Особливо пишно святкувався перший день січня. Коляда – всеслов'янська богиня неба, мати сонця, дружина Дажбога.

Коляда – християнський звичай славлення народження Ісуса Христа. В Україні слово “коляда” має три значення.

Коляда – це Різдвяні свята: “Будьте здорові з колядою!”

Коляда – це пісня, яка співається під час Різдвяних свят:

“Пустіть його до хати,
Він вам буде коляду співати!”

Коляда – це винагорода за величальну пісню: “Он і пан іде, коляду несе, коробка вівса, зверху ковбаса!”

Корочун – різдвяний обрядовий хліб, який випікали разом з калачами для колядників. Внесення корочуна в хату відбувалось так само урочисто, як і поставлення на покуть куті з узваром. Це був символ сімейного добробуту.

Крашанка – однобарвне фарбоване куряче яйце.

Криниця – глибоко викопана й захищена цямринами від обвалів яма для добування води з водоносних шарів землі, колодязь; символ батьківщини, безсмертя народного духу.

Купала (купайло) – у східнослов'янській міфології бог родючості, врожайного літа, лікарських рослин, добробуту; головний персонаж народного свята літнього сонцестояння.

Купала Івана – одне із найдавніших і найпоетичніших свят давніх слов'ян, що відбувалося у ніч з 23 на 24 червня (7 липня); Іванів день, який припадав на час літнього сонцестояння, присвячувався Сонцю, Купайлу (Купалу), що вважався богом родючості, врожайного літа, лікарських рослин та добробуту.

Лелека – птах-тотем у давніх слов'ян; символ батьківщини, сімейного благополуччя.

Лічилки – один із жанрів дитячого фольклору; римовані віршики на шість, вісім, десять і більше рядків, за допомогою яких перелічуються гравці, визначається їхня роль або послідовність у грі дітей.

Маланка – традиційний новорічний обряд із використанням масок. Назвою зобов'язаний він св.Меланії, день якої за церковним календарем припадав на 31 грудня за ст.ст. Обряд цей походив від аграрно-магічних звичаїв давніх слов'ян, з часом він трансформувався у громадську святкову забаву, своєрідний сільський карнавал.

Масляна – давньослов'янське свято на честь весняного пробудження природи. Християнська церква включила Масляну у свій календар: масляний тиждень напередодні Великого посту – це кінець лютого-початок березня за ст.ст. Під час Масляниці люди ходили один до одного в гості, пекли млинці, молодь влаштовувала гуляння: каталися на конях, влаштовували ігри, хороводи, дитячими забавами бавилися діти.

Обереги – магичні предмети, фігури із зображенням певного божества, яким приписували таємничу надприродну силу; народнопоетичні символи; персонажі фольклору.

Оселя – хата, домівка, в якій ми живемо. Оселя – це середовище, де всі його складові частини підігнані під конкретні побутові потреби людини. Все – від печі до околиці – створювалось як загальне предметне ціле і здавна іменувалось на Україні оселею.

Паска – весняний обрядовий хліб, який готували до Великодня. Дуже здобне вчинене тісто на яйцях, маслі, сметані, олії, цукрі, добре вимішували і ставили у тепле місце сходити. Замастивши форми (бабинці) вкладали туди тісто і ставили у добре випалену піч. Готову паску прикрашали цукровою поливою, фарбованим пшоном чи маком.

Писанка – це орнаментоване куряче яйце.

Покуть (покуття, святий вугол) – в українській селянській хаті – куток, розміщений по діагоналі від печі, та місце біля нього.

Різдво Христове – одне з головних християнських свят на честь народження Ісуса Христа, відзначається 7 січня.

Святий вечір (багата кутя, коляда) – вечір 6 січня напередодні Різдва. З ним пов'язано багато звичаїв та обрядів. 6 січня ніколи не їли до вечора, поки не з'являлася перша зоря на небі, люди вірили, що саме в цей час народився Ісус Христос.

Узвар – один з найпоширеніших традиційних напоїв українців. Виготовляється влітку із свіжих ягід, восени, взимку й навесні – з сушини.

Щедрий Вечір – вечір напередодні Нового року (31 грудня), традиційне свято українців.

Щедрування – давній звичай новорічних обходів, під час яких групи щедрувальників піснями славили господарів, бажали їм здоров'я й достатку, за що отримували винагороду: яблука, горіхи, пиріжки, коровай тощо.

Додаток Ж.**КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНЬСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Я, Пасенко Ольга Олександрівна, учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

– дотримуватися:

- вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
- принципів та правил академічної доброчесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;

– надавати згоду на:

- безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
- оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
- використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;

– самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;

– надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;

– не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;

– своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;

– не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;

– підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;

– поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;

– не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;

– відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;

– запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;

– не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;

– не підроблювати документи;

– не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;

– не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;

– не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;

– не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;

– не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;

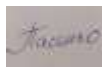
– не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;

– не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

20.09.2023

(дата)

(підпис)

Пасенко О.О.

(ім'я, прізвище)